

Inhoud

Voorwoord – 7

DEEL 1 PROFESSIONELE, THEORETISCHE EN METHODISCHE ASPECTEN VAN PSYCHODIAGNOSTIEK

Hoofdstuk 1

De plaats van diagnostiek binnen het hulpverleningsproces – 13

J.A. Tak en J.W. Veerman

Hoofdstuk 2

Theoretische aspecten van diagnostiek – 51

J.A. Tak, J.W. Veerman, J.D. Bosch en G.L.G. Couturier

Hoofdstuk 3

Methodische aspecten van diagnostiek – 113

J.A. Tak en S. Begeer

DEEL 2 METHODEN VAN DIAGNOSTISCH ONDERZOEK

Hoofdstuk 4

Het diagnostisch interview met ouders, kinderen en adolescenten: intake en anamnese-gesprekken – 147

J.D. Bosch

Hoofdstuk 5

Systematische gedragsobservatie als onderdeel van psychodiagnostiek – 197

J.D. Bosch en G. Albrecht

Hoofdstuk 6

Achtergronden en gebruik van vragenlijsten voor het vaststellen van emotionele en gedragsproblemen – 211

J. Oosterlaan en J.W. Veerman

Hoofdstuk 7

Individueel testonderzoek bij kinderen – 279

J.A. Tak en N.W. Hoogervorst

Hoofdstuk 8

Verslaglegging en dossiervorming – 361

R.A.R. Bullens, J.A. Tak en M.F. Delfos

DEEL 3 DOMEINEN VAN ONDERZOEK

Hoofdstuk 9

Diagnostiek van gezinsfunctioneren – 399

J.J. van der Maas en G. Albrecht

Hoofdstuk 10

Onderzoek naar leervorderingen – 445

J.W. Geelhoed en J.P.M. Vieijra

Hoofdstuk 11

Intelligentieonderzoek – 491

J.W. Geelhoed, E.H.M. Moesker, C.C.C. Vomberg, A.J.C. Struiksma en N.W. Hoogervorst

Hoofdstuk 12

Leergeschiktheid, leertests en onderwijs – 571

A.J.J.M. Ruijssenaars, J.H.M. Hamers, P.P.M. Leseman en S.A.J. Ruiter

Hoofdstuk 13

Diagnostiek van de sociaal-emotionele ontwikkeling – 595

S. Begeer en G. Albrecht

Hoofdstuk 14

Taaldiagnostiek – 661

K. Jansonius-Schultheiss, A.M.A. Drubbel en I. Zink

Hoofdstuk 15

Diagnostiek van het motorisch functioneren – 713

M.J.M. Volman

Hoofdstuk 16

Diagnostiek vanuit een ontwikkelingsneuropsychologische benadering – 751

A. Bouma en C.E. König

DEEL 4 NAWERK

Definities bij deel 1 – 815

Lijst van afkortingen – 819

Medewerkers – 829

Register – 835

Overzicht van de in dit boek besproken tests, vragenlijsten en interviews, voor zover verkrijgbaar in Nederland en/of Vlaanderen

Voorwoord

Dit boek is tot stand gekomen vanuit de theorie en de hulpverleningspraktijk bij kinderen, jongeren en hun gezinnen. De integratie van theorie en praktijk vindt haar weerslag in de gevarieerde achtergrond van de auteurs. Het boek richt zich dan ook op een grote diversiteit aan settings en disciplines, waarbij een zo breed mogelijke toepasbaarheid wordt nagestreefd.

Bij kinderen en jongeren is sprake van een voortdurende interactie tussen cognitieve, sociale, emotionele en lichamelijke ontwikkeling. Al deze aspecten hebben weer een verband met de opvoedings-, de leer- en de sociale omgeving. In de hulpverlening aan kinderen en jeugdigen en hun gezinnen wordt men daardoor voortdurend geconfronteerd met gecompliceerde vragen. Zo kunnen leerproblemen, gedragsproblemen en problemen van en tussen ouders tegelijkertijd voorkomen. Om aan die complexiteit recht te doen, is dit boek omvangrijk. Uitgangspunt is, dat verantwoorde psychodiagnostiek een eerste vereiste is om te bepalen of hulpverlening noodzakelijk is en waar deze vervolgens uit kan bestaan. Dat roept vragen op: welke aspecten dienen onderzocht te worden? Waarmee? En hoe uitgebreid dient dat te gebeuren? Om zulke vragen te beantwoorden zijn persoonlijk-professionele, theoretische en methodische overwegingen nodig. Deze worden besproken in het eerste (methodische) deel van dit boek. Dit deel vormde voor alle auteurs het uitgangspunt voor de wijze waarop in hun eigen hoofdstuk de relatie tussen empirische kennis en praktisch werken werd vormgegeven. Na de methodische inleiding worden in deel twee verschillende onderzoeksmiddelen besproken (het interview, de observatie, vragenlijsten en tests) en in deel drie de onderzoeksdomeinen: ouderschap, leervorderingen, intelligentie, leergeschiktheid, sociaal en emotioneel functioneren, taal, motoriek en neuropsychologische ontwikkeling. Er bestaat behoefte aan dit handboek, zo blijkt uit het succes van voorgaande drukken. Het handboek heeft bijgedragen aan het onderwijs op dit terrein, zowel in de hogere beroepsopleidingen als in het (pre- en post)academisch onderwijs. Dit alles heeft de redactie gestimuleerd om op de ingeslagen weg door te gaan en te blijven reflecteren op de aan grote veranderingen onderhevige en complexe praktijksituatie. Deze achtste druk is opnieuw herzien en gewijzigd. Ditmaal zijn de eerste drie hoofdstukken, die het methodische deel vormen, drastisch herschreven. Alle hoofdstukken zijn aangepast aan de laatste inzichten, recente onderzoeksmiddelen en de nieuwe terminologie van de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM-5). Ook heeft de systeembenadering meer aandacht gekregen. In deze druk is er nog meer aandacht voor zeer jonge kinderen (ditmaal verdeeld over de verschillende hoofdstukken), alsmede voor de multiculturele aspecten binnen de psychodiagnostiek, en instrumenten die bruikbaar zijn in het Vlaamstalig gebied. Tot slot is de doelgroep, waar relevant, uitgebreid naar adolescenten.

Deze achtste druk telt minder hoofdstukken dan de voorgaande drukken. Het hoofdstuk over zeer jonge kinderen is nu verspreid over de andere hoofdstukken. De hoofdstukken over gespreksvoering met ouders en met kinderen zijn samengevoegd, en de scheiding tussen gezinsdiagnostiek en diagnostiek van disfunctioneel ouderschap is opgeheven.

De inhoud van het hoofdstuk over persoonlijkheidsonderzoek is aangepast en ingevoegd in het hoofdstuk over de sociaal-emotionele ontwikkeling. De nieuwe volgorde in de hoofdstukken over tests en vragenlijsten sluit beter aan bij de gehanteerde volgorde in de onderzoekspraktijk. De toegankelijkheid en studeerbaarheid van deze druk is vergroot door naast een register ook een lijst met definities op te nemen. De tekst is gemoderniseerd en voorzien van casuïstische illustraties. Ook worden voorbeelden van diagnostische valkuilen beschreven.

De redactie bedankt de diverse auteurs voor hun revisie en alle geraadpleegde deskundigen voor hun advies – achterin worden ze met name genoemd – en staat open voor suggesties uit de praktijk. Deze kunnen per e-mail gestuurd worden naar info@tijdstroom.nl, onder vermelding van de titel van dit boek.

De redactie
Amsterdam, 2014